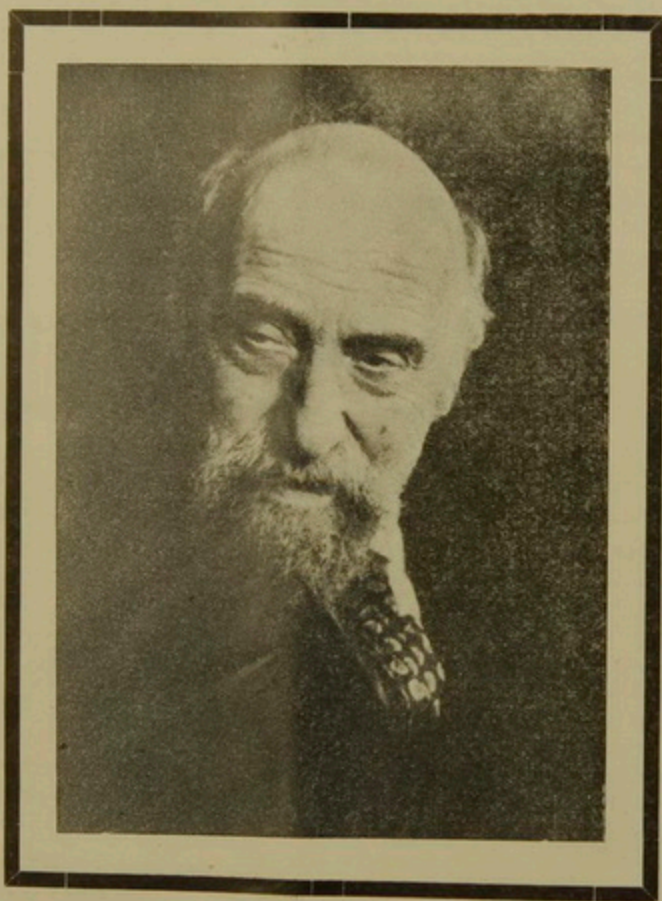

ԱՐՇԱԿ ԶՕՊԱՆԵԱՆ

Փարիզէն ստացուած նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ մեծատաղանդ գրագէտ-բանաստեղծ, քննադատ-հրապարակագիր եւ հանրային գործիչ Պրն. Արշակ Զօպանեան ոչ եւս է:

Տակաւին տարի մը առաջ, Սիոնի այս էջերէն, արտասահմանի մէջ անոր 65-ամ-

Պր. Արշակ Զօպանեան մեր մտաւորական աշխարհին հսկաներէն մէկն էր, հուժկու դէմք մը, որ գրական անդաստանին մէջ մեծ բաց մը կը թողու, ինչպէս տարի մը առաջ այդ բացը զգացեր էինք բանասիրական-լեզուաբանական կալուածին մէջ, յանձինս ուրիշ հսկայի մը՝ Հ. Աճառեանին:

եայ գրական-գեղարուեստական գործունէութեան յորելեանին կը ծայնակցէինք ուրախութեամբ: Մինչ այսօր, նոյն այս էջերէն կը գուժենք եղերական վախճանը համբաւաւոր Հայորդիին, որ զոհը եղած է ինքնաշարժի արկածի մը:

Մեր իմացական եւ գեղագիտական կալուածին իր տուրքը առատօրէն հատուցած այս արժէքաւոր Հայը իր մէջ կը խտացնէր քանի մը երեսներ հաւասարապէս տոկունութեամբ, յարատեւութեամբ ու մանաւանդ հաւատքով արժէքի բարձրա-

ցած: Գրել սկսած է «ի տղայ տիոց», դրպրոցական գրասենյակներէն, ինչպէս սովոր ենք ըսել յաճախ, մինչև եղբրական իր մահը: Կը պատկանի քանի մը գրական սերունդներու, իր նրկարամիայ կեանքը անցած ըլլալով բոլորին մէջէն, միշտ իր արժանիքներէն բան մը, ազնիւ մաս մը կտակելով իւրաքանչիւր սերունդի ներկայացուցիչներուն: Իրբեւ գրականութեան բազմաբեղուն վաստակաւոր եւ իրրեւ վարպէս իր կենդանութիւնը ապահովութիւն մը կը ներշնչէր, ըլլալով Հին Սերունդի ամենէն կորովի ներկայացուցիչներէն մէկը:

Ծնած է 1872-ին Պէշկիթաշ (Պոլիս), Ակնցի ծնողքէ. նախնական ուսումը առած է ծննդավայրին Ազգ. վարժարանին մէջ, ապա յաճախած է Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանը, ըլլալով յիշեալ վարժարանին առաջին ընթացաւարտներէն: Աշակերտական շրջանէն իսկ աշխատակցած է բազմաթիւ թերթերու եւ պարբերականներու: Խմբագրած է Ծաղիկ գրական Հանդէսը 1894-95: Ապա անցած է Եւրոպա. հաստատուելով Փարիզ, սկսած է հրատարակել Անանիս ամսաթիւթը, զոր կը շարունակէր մինչև իր մահէն քանի մը տարի առաջ, ընդհատներով բայց օրինակելի ջանասիրութեամբ:

Պատուական այս հայուն կեանքը եղած է ճշմարիտ Ողիսական մը: Անդադար, յամառօրէն է աշխատած դաժան պայմաններու մէջ ու ճամբորդած՝ գաղութէ գաղութ, խօսելով, ճառելով, խանդավառելով ու ... խանդավառուելով. եղած է Պոլիս, Երևան, Երուսաղէմ, Լիբանան, Եգիպտոս, Եւրոպա եւ Ամերիկա, միշտ պրպտելով ձեռագիրներ, վաւերագրեր, նիւթեր հաւաքելով իր Հանդէսին:

Իրբեւ հանրային գործիչ եւ կուսակցական, զլխաւորած է պատուիրակութիւններ եւ եղած է զանազան յանձնախումբերու անդամ: Ափ է առած օտար պետութեանց դռները իբրեւ ներկայացուցիչ: Վտարուելով, ուրացուելով բայց հաւատաւոր, անխնջ եւ աննահանջ, տեսլապաշտ ու գաղափարապաշտ: Արշակ Զօպանեան այն քիչերէն է որոնք ամբողջ կեանք մը, այլապէս արդիւնառատ, զոհարեւած են Հայ ժողովուրդին ի սպաս, անոր դատին ու մշակոյթին:

Ճշմարտապէս ազնիւ ու մեծանձն հոգիով, տիպար հանրային գործիչ մը ու հրապարակագիր մը որուն բազմապիսի աշխատանքները սակայն — հասարակական — Ազգային, չեն վնասած իր գրական աշխատանքներուն:

Քանակի տեսակէտէն պատկառելի իր երկերը պատիւ կը բերեն իր անունին. 70 տարի գրիչ շարժող այս մարդը արժանի է միայն մեր անվերապահ հիացումին, հակառակ իր դէմ արծակուած պարսաւներուն, հակառակ շատերէն հալածուելուն ու անիրաւուելուն, որ վարժատրութիւնն է մեր մէջ՝ գրական — քննադատին:

Իրբեւ հրապարակագիր անիկա օրուան դէպքերը, քաղաքական իրադարձութիւններ, շահեկան յօդուածներ, ըրոնիկի ծեւով արծանագրած է իր հանդէսներուն մէջ, անթիւ, անհամար, երկար տարիներով, որոնցմէ շատերը այժմէականէն կ'անդրանցնին մնայունին, իրենց ոճի գեղեցկութեամբ, գրական խառնուածքով, եւ իր խորունկ հմտութեան տուեալներուն վրայ յենած: Նման մեր գրականութեան այն միւս բրոնիկագիրին որ կը կոչուի Արփիար Արփիարեան:

Իր ժամանակի տղոց պէս ինք ալ իր մուտքը գրական աշխարհէն ներս ըրած է մեծաշփոթ աղմուկով, — ոտանաւոր գրելով: Մահագրութեան համար նուիրուած քանի մը այս էջերուն մէջ անտեղի է տեսակէտներ պարզել իր բանաստեղծական արդիւնքին դիմաց որ իր հրապարակագրութեան նման կը նայի յաւիտենութեան: Թող բաւ ըլլայ արծանագրել որ ոեւէ ընթերցող պիտի վկայէ ոճի գունագեղութիւն, առագուծիւն, իմաստի, պատկերի եւ զգացումի թռիչքներ իր ոտանաւորին մէջ:

Իր բանաստեղծական շնորհին քովն ի վեր կը քայլէ իր քննադատական շնորհը. ըստ հանգամանաւոր տեսաբաններու ինք, միս մինակը ազատագրած է մեր գրական — քննադատութիւնը բաշքշուքի եւ ծաղրանքի առարկայ ըլլալէ եւ դրած է եւրոպական հասկացողութեամբ նուաճելի աստիճանաչափի մը վրայ: Այս իմաստով յատկանշական են Դեմիւր, Պ. Դուրեան, Մ. Պեհլիբաշեան, Նահապետ Գուլակ, Նալաե Յովկարան, Հայ Էջեւ, եւ ուրիշ բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ:

եթէ իր գրականութիւնը եւ ատոր զգայարանը իր կեանքին իմաստը եղան, իր կեանքը իմաստաւորող միւս երեսը սակայն եղած է մեր Դատին իր նուիրումը: Ասոր համար, զմեզ եւրոպացիներու ճանչցնելու միջոց է բրած մեր մշակոյթը անոնց ծանօթացնելը, թարգմանելով մեր գրականութեան գոհարները եւ փոխադարձաբար օտարներու — ի մասնաւորի — ֆրանսական գրականութեան լաւագոյն գործերը փոխադրելով մեր գրականութեան, միշտ խորունկ հասկացողութեամբ, լայն հմտութեամբ ու զեղեցիկ ոճով:

Երեք քառորդ դար մեր քաղաքական, բնակրային եւ մշակութային կեանքին համար զոհուող այս պատուական մարդուն կեանքն ու գործունէութիւնը անսպառ նիւթեր եւ հարցեր կը յարուցանեն իր հետախաղաղ կորուստին առիթով: Որքան որ յաջողութեամբ եղած է բանաստեղծ, հրապարակագիր, քննադատ, հանրային գործիչ, թարգմանիչ, վերծանիչ, նոյնքան յաջողութեամբ եղած է նաեւ գրագէտ, թատերագիր եւ բանասէր: Դժուար թէ այս բոլոր արժանիքները խմբուին մէկ մարդու վրայ որուն կեանքը եղած է աստանդական, որք ու անհայրենիք: Հակառակ որ ճշմարիտ Ողիսական մը ապրեցաւ Արշակ Զօպանեան, մնաց ամենէն քանքարաւոր, խորիմաց, հմուտ, արժէքաւոր մարդը մեր մէջ:

Քառասուն հատորի հասնող իր մեծ ու փոքր գործերու զլիսաւորներէն են Աբալոյսի ձայներ, Թուլլիի փառք, Տղու հոգիներ,

Պ. Դուրեանի կենսագրութիւնը, Նահապետաւորի դիւանը, Նաղաւթ Յովնաթան աւուրը, Քերթուածներ, Մ. Պեօկրաշեանի ֆերուածներն ու ճառերը, Մ. Պեօկրաշեանի կեանքն ու գործը, Հայ էջեր, Դեմքեր, Հայերէններու բուրասանը, Պատկերներ, Եւայլն, Իսկ ֆրանսերէններէն Les massacre d'Arménie, L'Arménie, son histoire, sa littérature, Poèmes Arméniens, anciens et modernes, Chantes populaires Arméniens, Les trouvères Arméniens, La Roseaie d'Arménie (երեք հատոր) ու բազմաթիւ քրոնիկներ, ուսումնասիրութիւններ, արծակ էջեր, պատկերներ, տպաւորութիւններ որոնք հատորի մտած չեն:

Յոգնիլ չզիտցող, յարանորոգ երիտասարդութեամբ օժտուած բեղուն այս կեանքը, որ խորունկ ակօսներ բացած է մեր գրական անդամտաններուն մէջ եւ որ շնորհներու բազմազանութեամբ գրեթէ եզակի կը մնայ մեր գրականութեան վերջին յիսնամեակին, ոչ եւս է, աւելի քան 70 տարի Ազգային-Գրական հրապարակին վրայ ճառագայթելէ ետք: Խորունկ տրտմութիւն է իր կորուստը մեզի համար:

Արշակ Զօպանեանի կեանքն ու վաստակը աչքի առջեւ ունենալով, չափելով իր գործին քանակն ու որակը, հպարտութեամբ մը կ'ուռի մեր կուրծքը: Տիպար Հայ մըն էր ան որուն մահուան առիթով հպարտութեամբ կրնանք արծանագրել հոս, Վարձեղ կասաւ Ազնիւ Հայոցի ու Հանգիստ յոգնասանց մարմնիդ:

ԶԱՒԷՆ Ա. Զ.

تصدرها - بطريركية الارمن الارثوذكس مدير المطبعة - الآب زاوین ششینیان تطبع في مطبعة دير الارمن - القدس العدد ٦

يونيو ١٩٥٤

Proprietor - His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem. Armenian Patriarchate, Jerusalem.
Editor - Father Zaven Chinchinian. Armenian Convent, Jerusalem.
Printed by the Armenian Convent Printing Press, Jerusalem.